

Jesenske ekskurzije Ljubljanskega geografskega društva v letu 2007

Solčavsko

(22. september 2007; strokovni vodja: dipl. uni. geogr. Martina Pečnik, Naravovarstvena zveza Smrekovec, ambasadorka programa Leonardo da Vinci za Slovenijo.)

Ime Solčava (Sulzbach) je prvič omenjeno leta 1268 v zvezi s spori med gornjegrajskim samostanom ter koroškim in kranjskim vojvodom Ulrikom. Solčava je imela vsekozi dokaj avtonomen status in že v 12. stoletju so bili oddaljeni kmetje na novih kmetijah-novinah svobodni, ne tlačani.

Solčavsko se začne pri Igli. Zaradi odmaknjenosti in težke prometne dostopnosti so bili prebivalci v preteklosti bolj kot na savinjsko vezani na koroško stran. Občina Solčava, ki je bila kot samoupravna lokalna skupnost ponovno ustanovljena leta 1998, s 550 prebivalci spada med najmanjše v Sloveniji.

Srečko Brodar je med izkopavanji v jami Potočki Zijalki našel 136 koščeni konic, med katerimi je tudi najstarejša šivanka na svetu stara okoli 35.000 let. Čeprav so pod njegovim vodstvom izkopavanja potekala skoraj 10 let (1928 – 1935), sta kar 2/3 jame še vedno neraziskani.

Obsežno plazišče Macesnikovega plazu na nadmorski višini 800–1350 m se je aktiviralo pred približno desetimi leti. Na območju plazišča nad Solčavsko panoramsko cesto so nastali globoki odlomi in visoki narivi v plazini povsem razmočenega skrilavega glinovca. Med vzroki je najpomembnejša geološka situacija - nad skrilavim glinovcem je apnenčev

masiv, zanemarljiv pa ni podatek, da so sredi 70. let prav na tem območju intenzivno izsekavali gozd. Macesnikov plaz pa ni edini primer plazanja v Podolševi. Zaradi narivne zgradbe Olševe ter permokarbonske podlage je plazanje možno na celotnem območju. To dokazujejo sledovi fosilnih plazov vzhodno od Macesnikovega plazu in drsenje ter gubanje negozdnatih pobočij (travniki, pašniki). Glavni vplivni dejavnik plazanja je morfologija, ki pogojuje stekanje vode s pobočnega gruča na neprepustno paleozojsko podlago.

Solčavska tisa se nahaja na Šturmovem hribu nad Solčavo, ob domačiji Hribernik pod Hudo pečjo. Nanjo je prvi opozoril botanik Glowacki leta 1893. Po današnjih podatkih je starost ocenjena na 700 let. V drevo je že večkrat udarila strela, a si je vedno znova opomoglo in se obraslo z novimi poganjki. Kljub visoki starosti drevo ni visoko, v višino meri 13 metrov, v premer pa 108 cm.

Tisa je bila v srednjem veku nena-domestljiva pri izdelavi samostrellov in lovskih ter vojaških lokov, kar je skoraj privedlo do njenega iztrebljanja. V Sloveniji je ohranjena predvsem v gorskih gozdovih, v soteskah rek in težko dostopnih ostetnjih. Latinsko ime "Taxus" je izpeljano iz grške besede "toxon" kar pomeni lok. Ime "baccata" pomeni, da nosi jagode, kar je posebnost tise, saj imajo drugi iglavci storže.

Informacije o Solčavskem:
www.logarska-dolina.si in
www.zadruga-solcava.si

Kočevska med praskami zgodovine in izzivi prihodnosti

(20. oktober 2007; strokovni vodja: Rok Ciglič, absolvent geografije, član Društva mladih geografov Slovenije.)

Površina nekdanjega zaprtega območja med Grčaricami in grebeni nad reko Kolpo je merila 180-300 km², njegove meje so se večkrat spremenile. Središče ožjega zaprtega območja v Gotenici je predstavljalo atomsko zaklonišče zgrajeno za 100 članov partijskega vodstva. Nekdanje sobe, operacijsko in kino dvorano danes uporablja Arhiv Republike Slovenije. Ostalo območje Kočevske Reke je bilo dostopno le za domačine, obiskovalcem je bil dostopen omogočen le ob predčasni najavi. Danes za javnost ostajata zaprti dve manjši območji. Naselje Gotenica nima stalnih prebivalcev, saj je v njej vadbeni center MNZ, nekdanje naselje Škrilj (Zdihovo) pa je v pristojnosti Ministrstva za obrambo RS.

Naselje Kočevska Reka je nastalo ob povezovalni poti med dolinama Kolpe in Rinže, saj je to na celotni poti edino območje s tekočo površinsko vodo. Zemljepisno ime "Reka" odzvanja tudi v nemški različici "Rieg" in kočevarski "Riegge".

Prebivalci govorijo zanimivo narečje, ki je še najbolj podobno slovenskemu knjižnemu jeziku. Po izgonu Kočevarjev se je namreč semkaj iz celotne Slovenije priselila delovna sila za delo na posestvu Snežnik, ki je bilo ustanovljeno po vzoru kolhozov. Mozaično sestavo prebivalstva dopolnjujejo še muslimani in pravoslavci iz Bosne in Hercegovine, saj so se po letu 1991 k številnim delavcem iz te države priselile še njihove družine. Prebivalci iz drugih republik

bivše Jugoslavije danes tvorijo 50 % prebivalstva.

V kraju, kjer je bilo leta 1920 100 hišnih števil, 7 gostiln, 4 trgovine, 2 pekarni, hotel in je specialni brigadi Moris v tajnosti omogočil priprave za osamosvojitve Slovenije, danes delujeta le še 2 bistroja. Priložnost za bolj dinamičen lokalni razvoj je dokončno odplavala, ko je 51 % prebivalcev glasovalo proti ustanovitvi samostojne občine. Nova občina Kostel z zgolj 630 prebivalci je tako ohranila edino devetletno osnovno šolo.

Da je Kočevska gozdnata pokrajina nakazuje že samo zemljepisno ime Kočevje, katerega izvor najverjetneje izhaja iz jelke: jelka – hoja – Hočevje – Kočevje – Gotschee.

Kočevje se danes lahko pohvali z najboljšo prakso daljinskega ogrevanja na lesne sekance v Sloveniji, saj toplarna na lesne sekance poleg javnih objektov ogreva 1200 stanovanj. 55m³ sekancev dnevno nadomesti 10.000 litrov kurilnega olja.

Obala Tržaškega zaliva med Štivanom in Barkovljami

(17. november 2007; strokovni vodja: dipl. uni. geog. Andrej Bandelj.)

Kraški del obale Tržaškega zaliva na razdalji 18 kilometrov med Štivanom in tržaškim predmestjem Barkovlje je edini del Jadranske obale, kjer so se predniki Slovencev v 6. st. dotaknili morja v avtohtoni naselitvi.

Reka Moščenica med Tržičem in Štivanom je včasih predstavljala narodnostno mejo med Slovenci in Italijani ter Furlani. Po drugi svetovni vojni je bila tu zahodna meja Svobodnega tržaškega ozemlja, danes pa razmejuje Goriško in Tržaško pokrajino.

V Štivanu je tržaški koridor, ki je po Londonskemu memorandumu leta 1954 pripadel Italiji, najožji, saj je širok le 2,5 km. V okolici cerkve Svetega Ivana iz več kraških izvirov izvira reka Timava. Do 1/3 njene vode prispeva reka Reka s ponorom v Škocjanskih

jamah, ostalo pa prispevajo vode kraškega vodonosnika, ki se napajajo iz Vipave in Soče. Kraški vodonosnik se v Tržaški zaliv prazni vzdolž celotne obale s podmorskimi izviri sladke vode imenovanimi brojnice, ki so ime dobili po Brojnicah pod Nabrežino.

Paštni - kulturne terase, so ob obali med Devinom in Barkovljami obdelani le še v bližini vasi, saj so zaradi velike strmine težko dostopni in uporaba mehanizacije ni mogoča, tako da njihova obdelava ni več ekonomsko smotna.

Ribiško Naselje je novo naselje, nastalo po drugi svetovni vojni z namenom, da se spremeni narodnostna sestava tržaškega koridorja, ki ga je do takrat poseljevalo avtohtono slovensko prebivalstvo. Ime naselja pove, da je bilo namenjeno ezulom iz tistih istrskih krajev (Poreč, Novigrad, Rovinj), ki so se preživljali z ribolovom.

V kamnolomu Nabrežina, ki je veljal za kamnoseški center Avstro-Ogrske, izkopne jame segajo prek 100 metrov globoko. Nabrežinski kamen krasi dunajsko opero, parlament, Hofburg, iz njega sta zgrajena železniški most v Solkanu in nabrežinski železniški viadukt, ki je bil z 42 oboki najdaljši v vsej monarhiji.

"Ribiška pot" premaga 140 metrov višinske razlike med vasjo Nabrežina in pristanom "Pri Čupah". Včasih so po tej poti iz pristanišča do vasi na Krasu "peškatorke" vsak dan v jerbasih nosile ribe. "Čupa" je tradicionalno plovilo slovenskih ribičev na vzhodni jadranski obali, ki je bilo podobno drevaku.

Vabljeni, da se nam na prihodnjih ekskurzijah pridružite tudi vi. Fotografije z ekskurzij si lahko ogledate na: www.zrc-sazu.si/lgd, kjer je objavljen tudi program ekskurzij za pomlad 2008.

Primož Pipan



Ob cerkvi v Kočevski Reki na robu svojega areala raste najdebelejši oreh v Sloveniji, star vsaj 450 let (foto: Primož Pipan).